21.10.26

Innspill til Prosjekt Vendepunkt: Kapittel om Menneskerettigheter, likestilling og demokrati

Atlas-alliansen forener det internasjonale arbeidet til åtte norske organisasjoner av funksjonshemmede. Vi arbeider for rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelser og for å bedre deres levekår.

Overordnet om menneskerettigheter, likestilling og demokrati

Mennesker med funksjonsnedsettelser og deres rettigheter, samt deres representative organisasjoner blir ofte utelatt i utviklingssamarbeid og i humanitær innsats. Utviklingsgapet er stort, og de globale bistandskuttene har rammet denne gruppen hardt (UN DESA 2024; UNICEF 2025; Inclusive Development Partners 2026; Disability Reference Group 2026).

Norges arbeid med menneskerettigheter, likestilling og demokrati må sørge for at "ingen skal utelates" - heller ikke mennesker med funksjonsnedsettelser og deres representative organisasjoner.

Norge har gjennom inkorporeringen av FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven tydelig forsterket sitt ansvar for å fremme likestilling, deltakelse og ikke-diskriminering for personer med funksjonsnedsettelser. Dette bør gjenspeiles i norsk utviklingspolitikk og i de prioriteringene som legges til grunn gjennom Prosjekt Vendepunkt.

Norge har også forpliktet seg internasjonalt til å styrke innsatsen for funksjonshemmedes rettigheter. Under Global Disability Summit 2025 sluttet Norge seg til Amman-Berlin-erklæringen og forpliktet seg til å arbeide mer systematisk for å sikre at personer med funksjonsnedsettelser inkluderes i tiltak som finansieres gjennom norsk bistand. Dette er i tråd med strategien *Likestilling for alle – styrket innsats for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i utviklingspolitikken*, som understreker at likestilling for personer med funksjonsnedsettelser er en forutsetning for å nå bærekraftsmålene. Den nasjonale strategien for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse (2026-2032) legger samtidig opp til at Norges internasjonale innsats på området skal videreføres og styrkes.

På denne bakgrunn ønsker Atlas-alliansen å fremheve følgende anbefalinger til Prosjekt Vendepunkt, kapittel om menneskerettigheter, likestilling og demokrati, i tillegg til innspillet sendt gjennom Forum for utvikling og miljø.

Nye initiativ og arbeidsmåter som spiller sivilt samfunn gode

Organisasjoner av personer med funksjonsnedsettelser spiller en avgjørende rolle i å fremme rettigheter, representasjon og deltakelse.

Norge kan styrke representative og medlemsbaserte organisasjoner av funksjonshemmede (OPDer), samt likestilling for funksjonshemmed gjennom tre ulike initiativ:

1. Ta en **mer aktiv og synlig pådriverrolle for rettighetene til funksjonshemmede internasjonalt**, ikke minst gitt Norges inkorporering av CRPD i menneskerettsloven. Når Norge taler, lytter veldig mange aktører. Likestilling for funksjonshemmede bør løftes til å bli et selvstendig, prioritert tema i norsk utviklingspolitikk, på linje med likestilling for kvinner. Dette vil være en naturlig oppfølging av Norges menneskerettslige forpliktelser og internasjonale ambisjoner. Naturlige samarbeidspartnere er de nordiske landene, Storbritannia og Australia.

2. **Øke støtten til organisasjoner av funksjonshemmede**. Organisasjoner av funksjonshemmede er de viktigste aktørene i arbeidet for å fremme og ivareta rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Når disse organisasjonene får nødvendig støtte, styrker det sivilsamfunnets evne til å fremme og overvåke gjennomføringen av CRPD, sikre reell medvirkning fra personer med funksjonsnedsettelser samt bidrar til mer bærekraftige resultater av norsk bistand.

   Støtte til representative organisasjoner er ikke bare et spørsmål om å nå en særlig utsatt gruppe, men også om å styrke demokrati, deltakelse og ansvarliggjøring av myndigheter.

3. Norge bør i større grad stille krav til bistandsmottakere om **samarbeid med organisasjoner av funksjonshemmede**.

   Et eksempel på hvordan dette kan se ut i praksis er fra Zambia, der USAID satte som krav at implementerende partner måtte inkludere ZAFOD (den zambiske paraplyorganisasjonen for funksjonshemmedes organisasjoner, tilsvarende FFO i Norge) for å få prosjektstøtte. Dette gjorde at prosjektet i større grad ville nå funksjonshemmede mennesker, men bidro også til å styrke ZAFODs legitimitet og anerkjennelse i møte med lokale og nasjonale myndigheter – som igjen bidro til å åpne dører for å i større grad stille disse myndighetene til ansvar for å sikre rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelser. Prosjektet ble dessverre avviklet før det kom ordentlig i gang, grunnet USAID-kuttene, men er et eksempel på hvordan Norge i større grad kan mainstreame inkludering, samtidig som arbeidet med CRPD Art. 4.3 styrkes.

Krav til mottakere av norsk finansiering

Norsk bistand bør utformes slik at personer med funksjonsnedsettelser nås og inkluderes i alle programmer og tiltak, både innen humanitær innsats og langsiktig utviklingssamarbeid. Det bør stilles tydelige krav til mottakere av norske bistandsmidler om at de arbeider systematisk med inkludering og universell utforming innenfor gjeldende bevilgninger og budsjetter.

For å sikre fremdrift anbefaler vi at det etableres en **konkret plan med mål, milepæler og rapporteringsmekanismer** for hvordan norsk bistand skal bli mer inkluderende.

Norge bør stille krav om følgende for å motta finansiering:

- Stille krav om at partnere bruker OECD DAC-disability markøren i rapportering.
- Samarbeid med OPDer for å sikre økt inkludering, etterlevelse av "ingenting om oss uten oss"-prinsippet (i tråd med CRPD Art. 4.3 om konsultasjonsretten), og som et bidra til å styrke OPDers plass i sivilt samfunn og i samfunnet generelt (se eksempel fra Zambia over).